

(۵) روش منظومه ای

تعریف: در این روش آیات مختلف به یک موضوع جمع آوری شده و چینش دقیق و منظمی به آیات داده می شود .

اصول روش منظومه ای

۱. مقدمه

۲. انتخاب موضوعی که دارای افراد یا مصادیق متفاوت باشد.

۳. گزینش آیات مورد نظر و مرتّب نمودن آنها .

۴. تبیین و تفسیر آیات .

ویژگیهای روش منظومه ای

۱. تنوّع و جذابیّت

۲. دوام و استقرار مطلب در ذهن مخاطب .

۳. از آنجا که معمولاً این روش دارای سیر صعودی یا نزولی است ، مخاطب را در رسیدن به مقصد ترغیب می

کند .

نمونه:

چینش آیات پیرامون « قسم در قرآن »

(۱) یک قسم : " ۱) وَالْعَصْرَ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خَسْرٍ^۱

(۲) دو قسم : " ۲) وَالضُّحَى^۲ وَاللَّيْلَ إِذَا سَجَى^۲

(۳) سه قسم : " ۱) وَاللَّيْلَ إِذَا يَغْشَى^۲ وَالنَّهَارَ إِذَا تَجَلَّى^۳ وَمِمَّا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى إِنَّ

سَعْيَكُمْ لَشَتَّى^۳ " ۳

^۱ - عصر .

^۲ - ضحی .

^۳ - لیل .

(۴) چهار قسم : (۱) «والتین» (۲) «والزیتون» (۳) «وطورسینین» (۴) «وهذا البلد الامین لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ

فِیْ اَحْسَنِّ تَقْوِیْمٍ»^۱

۴_ قسم برای بیان این آیه شریفه : ما انسان را در بهترین صورت خلق کردیم.

از آفریدن تو به خود گفت آفرین بر صورت آفرین و بر این صورت آفرین

(۵) پنج قسم : (۱) «وَالْفَجْرِ» (۲) «وَلِیَالٍ عَشْرٍ» (۳) «وَالشَّفْعِ» (۴) «وَالْوَتْرِ» (۵) «وَاللَّیْلِ إِذَا یَسُرُّ هَلْ فِیْ ذَٰلِكَ

قَسَمٌ لِذِی حِجْرِ»^۲

^۱ - تبین .

^۲ - فجر .

«آیا در آنچه که گفته شد سوگند مهمی برای صاحبان خرد نیست.»

تا می رسد به جایی که خداوند ۱۱ قسم یاد می کند .

" (۱) وَالشَّمْسُ (۲) وَضُحَاهَا (۳) وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا (۴) وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا (۵) وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا

(۶) وَالسَّمَاءِ (۷) وَمَا بَنَاهَا (۸) وَالْأَرْضِ (۹) وَمَا طَحَّاهَا (۱۰) وَنَفْسٍ (۱۱) وَمَا سَوَّاهَا قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ... "۱

در این سوره مبارکه خداوند ۱۱ قسم ذکر می کند تا بفرماید : فلاح برای توست اگر خود را تزکیه کنی و هرکسی

که نفسش را آلوده به گناه کند نومید و محروم می شود .

نمونه :

چینش آیات پیرامون بهشت

مقدمه : حضرت علی علیه السلام در روایتی می فرماید:

« الهی ما عبادتک شوقاً الی جنتک و لا خوفاً من نارک بل وجدتک اهلاً للعباده فعبدتک »

«خدایا من به خاطر ترس از جهنم تو را عبادت نکردم ، به خاطر طمع به بهشت هم تو را عبادت نکردم ، بلکه من

تو را شایسته عبادت دیدم و عبادتت کردم .»

خطبا این روایت را می خوانند و سپس مردم را نکوهش و سرزنش می کنند که چرا خدا را برای رفتن به بهشت عبادت می کنید شما مثل تجار هستید ، با خدا معامله می کنید . یا چرا به خاطر ترس از جهنم خدا را عبادت می کنید این عبادت غلام است، خدا را بشناسید و او را به خاطر خودش عبادت کنید .

گرچه خدا را بر خودش عبادت کردن بسیار مطلوب است ولی آیا اگر کسی خدا را برای رفتن به بهشت عبادت کند اشکالی دارد؟

وجود آیات فراوان درباره بهشت گویای چیست؟ آیا غیر از این است که خداوند تبارک و تعالی با بیان آیات بهشت به انسانها می گوید، خدا را عبادت کنید و لو برای رفتن به بهشت . اگر غیر از این باشد آیات بهشت و جهنم بی معنا می شود .

چرا خداوند این همه آیات جهنم آورده ، تکان دهنده به طوریکه بدن انسان به لرزه می افتد . آیا جز این است که می داند بسیاری از انسانها هستند که ولو به خاطر ترس از جهنم خدا را عبادت می کنند ، لذا جهنم را تشریح می کند "أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ فِي مَوْضِعِ الْعَفْوِ وَالرَّحْمَةِ ، أَشَدُّ الْمَعَاقِبِينَ فِي مَوْضِعِ النَّكَالِ وَ النِّعْمَةِ"^۱

مقام بهشتیان مقام بلندی است و این نشان می دهد که می شود به خاطر شوق به بهشت ، وارد بهشت شد و می شود به خاطر ترس از جهنم وارد بهشت شد . و این خود مقامی است گرچه مقام امیرالمؤمنین نیست.

پس می شود برای بهشت و جهنم معنوی بحث کرد.

برای چینش آیات بهشت آن راقیاس می کنیم با تفریحات دنیایی :

(۱) انسانها از فضای محدود خوششان نمی آید آیا در بهشت فضا محدود است ؟

^۱ - دعای افتتاح .

"وَإِذَا رَأَيْتَ تَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا" ^۱

هنگامی که بینی آنجا را می بینی نعمتها را و سرزمین بزرگی را.

(۲) حدود ملک کبیر چه قدر است ؟

"وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ" ^۲

سرعت بگیرید به مغفرت از پروردگارتان و سرعت بگیرید به سوی بهشتی که وسعت آن به اندازه آسمانها و

زمین است .

(۳) آیا در این ملک کبیر با این همه وسعت باغ و درختی هم هست ؟

^۱ - انسان / ۲۰ .

^۲ - آل عمران / ۱۳۳ .

"...أَنَّ لَهُم جَنَّاتٍ..."^۱ : برای آنها باغهایی است .

نکته : یک بهشت برای ما کافی است . چرا فرموده جنات ؟ انسان اگر در بهترین جا هم باشد ، بهترین غذا را هم

بخورد بعد از مدتی زده می شود . لذا تعبیر جنات آورده است که فرد بهشتی ، هر لحظه در باغی باشد که احساس

کسلی و زدگی نکند .

۴) انواع درخت وجود دارد یا یک نوع ؟

" فِی سِدْرٍ مَّخْضُودٍ "^۲ : در کنار درختان پر میوه بی خار .

^۱ - بقره / ۲۵ .

^۲ - واقعه / ۲۸ .

" وَطَلَحَ مَنَّوُدٌ ^۱ : درخت موز پر برگ .

(۵) درخت بدون آب لذت بخش نیست ، آیا در بهشت چشمه هست ؟ آری با خصوصیات ویژه :

۱. همیشه جوشان " فیهما عینان نضّاختان " ^۲ : هیچگاه خشک نمی شود.

۲. همیشه جاری و روان " فیهما عینان تجریان " ^۳ : در آنها ، دو چشمه روان است .

۳. به صورت آبشار " وَهَاءٌ مَسْکُوبٌ " ^۴ : و آبی ریخته شده .

^۱ - واقعه / ۲۹ .

^۲ - رحمن / ۶۶ .

^۳ - رحمن / ۵۰ .

^۴ - واقعه / ۳۱ .

۶) انواع چشمه :

۱. نهرهای آب زلال و صاف: " فِيهَا أَنْهَرٌ مِّنْ مَّاءٍ غَيْرِ اسِنٍ " ^۱

در بهشت نهرهایی است از آب زلال و صاف که چیزی با آن مخلوط نشده .

۲. نهرهای شیر: " وَ أَنْهَرٌ مِّنْ لَّبَنٍ لَّمْ يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ " ^۲

نهرهایی است از شیر که طعمش تغییر نمی کند .

۳. نهرهای شراب: " وَأَنْهَرٌ مِّنْ خَمْرٍ لَّذَّةٍ لِلشَّرْبِ " ^۳

نهرهایی است از شراب که باعث لذت کسانی است که می نوشند .

^۱ - محمد / ۱۵ .

^۲ - محمد / ۱۵ .

^۳ - محمد / ۱۵ .

۴. نهرهای عسل: "وَأَنْهَرُ مِّنْ عَسَلٍ مُّصَفًّى" ^۱

نهرهایی است از عسل تصفیه شده.

(۷) آیا در بهشت سایه هم هست؟ "وَوَظِلٌّ مِّمَّ دَوْدَ" ^۲: سایه ای دائمی.

(۸) آیا این سایه دائمی باعث سرما نمی شود؟

"لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا" ^۳: نه خورشید را در بهشت می بینند و نه سرما را.

(۹) آیا در بهشت تخت هم هست؟

^۱ - محمد / ۱۵.

^۲ - واقعه / ۳۰.

^۳ - انسان / ۱۳.

" **فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ** " ^۱: در بهشت تختهایی است بر افراشته شده .

شبيه این مضمون در آیه ۱۵ / واقعه نیز آمده است " **عَلَى سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ** "

۱۰) آیا فرش و پشتی هم هست ؟

" **وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ** " ^۲: و پشتی های مرتب شده .

" **وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ** " ^۳: و فرشهایی پهن شده .

^۱ - غاشیه / ۱۳ .

^۲ - غاشیه / ۱۵ .

^۳ - غاشیه / ۱۶ .

آنچه که ما انسانهای دنیایی دوست داریم هم‌رنگ بودن وسایل خانه ، لباسها و... است. آیا رنگ پستی ها و فرشها و لباسهای بهشتی هم‌رنگ است .

(۱۱) هم‌رنگ بودن فرشها و لباس بهشتیان .

" مُتَكَيِّينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضِرَ وَعَبَقَرِيٌّ حِسَانٌ "¹

تکیه می دهند برپارچه های سبز که بسیار زیبا و بی نظیر است.

" يَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِّنْ سُندُسٍ وَاسْتَبْرَقٍ "²

می پوشند لباسهای سبزی را از جنس حریرودیا.

¹ - رَحْمَن / ۷۶ .

² - كَهْف / ۳۱ .

اگر در آن جا چیزی برای خوردن نباشد حتی اگر زیبا باشد، لذت بخش نخواهد بود .

(۱۲) پذیرایی : **" لَهِمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ "**^۱ : برای آنان در بهشت هر چه بخواهند هست.

(۱۳) میوه از همه نوع

" لَهِمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ "^۲ : برای آنها در بهشت از تمام میوه ها .

" وَفِيهَا مِنْ كُلِّ ثَمَرٍ "^۳

علاوه بر تنوع و زیادی ، دلخواه انسان نیز هست .

^۱ - نحل / ۳۱ .

^۲ - محمد / ۱۵ .

^۳ - واقعه / ۳۲ .

" وَفَوْكِهِ مِمَّا يَشْتَهُونَ " ^۱: از آن چه اشتها دارند و می خواهند .

" وَفَكِهِ مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ " ^۲

دائمی نیز هست .

" أَكَلُهَا دَائِمٌ " ^۳: خوردنی هایش همیشگی است .

منع نشدنی هم هست .

^۱ - مرسلات / ۴۲ .

^۲ - واقعه / ۲۰ .

^۳ - رعد / ۳۵ .

" لَا مَقْطُوعَةً وَلَا مَمْنُوعَةً "¹: تمام نمی شود و منع هم نمی شود .

(۱۴) گوشت . «انواع مختلف»

" وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ "²: و گوشت از آن چه بخواهند .

گوشت پرنده لذیذترین نوع گوشت است .

(۱۵) آیدار بهشت گوشت پرنده هم هست ؟

" وَلَحْمٍ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ "³: گوشت پرنده از هر نوعش که بخواهند.

¹ - واقعه / ۳۳ .

² - طور / ۲۲ .

³ - واقعه / ۲۱ .

۱۶) آیا خوردن این خوراکیها در طول روز ضرری را متوجه انسان نمی کند ؟

"لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ"^۱ : نه سردرد می آورد و نه زوال عقل .

۱۷) آیا در بهشت خدمتگذار هم هست ؟

گرچه "قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ" می باشد(میوه ها در دسترس هستند) ولی :

"يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ"^۲ : بر اطرافشان می چرخند نوجوانهای بهشتی .

^۱ - واقعه / ۱۹ .

^۲ - واقعه / ۱۷ .

۱۸) آیا در بهشت والدین و اقوام هم هستند ؟

" جَنَّتٌ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَمِنْ أَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ ... " ^۱

داخل بهشت می شوند به همراه کسانی که صالح هستند از پدرانشان و همسرانشان و فرزندانسان ..

۱۹) آیا دوستان و هم نشینان در دنیا آنجا هم هستند ؟

"...مُتَّكِنِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ " ^۲: تکیه می زنند بر روی تختها رو در روی هم .

از متقابلین استفاده می کنیم که آنها رفتار هم نشینان بهشتی هستند که ممکن است از اقوام باشند یا از بهشتیان

دیگر که در طبقات دیگر هستند و دور هم جمع شده اند .

^۱ - رعد / ۲۳ .

^۲ - واقعه / ۱۶ .

۲۰) آیا بهشتیان با هم شوخی و مزاح هم دارند ؟

"يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْتِيمٌ"^۱

جامهای شراب را از دست یکدیگر می گیرند (و این شوخی) نه لغو است و نه گناه .

۲۱) آیا همسر هم هست ؟ آری با ویژگیهای خاص :

الف) " وَحُورٌ عِينٌ " ^۲ : و دوشیزگانی با چشمهای سیاه و درشت .

ب) " كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ " ^۳ : همچون مروارید پوشیده در صدف .

^۱ - طور / ۲۳ .

^۲ - واقعه / ۲۲ .

^۳ - واقعه / ۲۳ .

ج) " فَجَعَلْنَهُنَّ أَبْكَاراً ^۱ " : پس همه را دوشیزه قرار دادیم .

د) " عُرباً أَتْرَاباً ^۲ " : زنانی که تنها به همسرشان عشق می ورزند و خوش زبان و فصیح و هم سن و سال هستند .

و) " إنا أنشأهنَّ إِنْشاءً ^۳ " : ما آنها را آفرینش نوینی بخشیدیم .

۲۲) آیا فقط لذتهای مادی است ؟

" دَعَوْهُمْ فِيهَا سَبْحَنَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَءَاخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ^۴ "

گفتار آنها در بهشت این است که : خداوندا ، منزهی تو، و تحیت آنها در آنجا ، سلام و آخرین سخنان

^۱ - واقعه / ۳۶ .

^۲ - واقعه / ۳۷ .

^۳ - واقعه / ۳۵ .

^۴ - یونس / ۱۰ .

این است که «حمد مخصوص پروردگار عالمیان است.»

(۱۳) آیا بهشت همین بود ؟ درخت و گوشت و نهرو...

حدیث قدسی : قال رسول الله صلى الله عليه و اله وسلم :

" اَعُوذَتْ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَ لَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ "

خداوند می فرماید: آماده کردم برای بندگان صالحم دیدنیهای زیبایی را که تا به حال هیچ چشمی ندیده و

شنیدنیهای زیبایی را که تا به حال هیچ گوشی نشنیده (همین طور بوئیدنیها ، خوردنیها و... که کسی نبوئیده ،

نخورده ...) به قلب احدی خطور نکرده که ممکن است این جور چیزهای زیبای دیدنی ، شنیدنی (بوئیدنی ،

چشیدنی ...) وجود داشته باشد (یعنی آنچه از اول بحث تا کنون گفتیم چیزهایی بود که به ذهن ما خطور می کند و

خداوند می فرماید. در بهشت چیزهایی است که تا کنون به قلب کسی خطور نکرده است و آنچه خداوند در قرآن آورده برای این است که ما بفهمیم .)

نمونه :

چینش آیات پیرامون جهنم

(۱) خیر مقدم از دور

" إِذَا رَأَوْهُمْ مِّن مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيَّظًا وَزَفِيرًا " ^۱

هنگامی که آتش آنان را از مکانی دور می بیند صدای وحشتناک و خشم آلودش را می شنوند .

(۲) خیر مقدم از داخل جهنم

" إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورٌ " ^۱

هنگامی که افکنده شوند در آن می شنوند صدای جهنم را در حالیکه جهنم می جوشد .

۳) آیا در جهنم سایه هست ؟

" وَظِلٌّ مِّنْ يَّحْمُومٍ، لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٌ " ^۲

سایه هایی است از دودهای متراکم آتش را که نه خنک می کند و نه آرامش بخش است .

۴) از لباس جهنمی ها چه خبر ؟

" لَهُمْ ثِيَابٌ مِّنْ نَّارٍ " ^۳ : لباسهایشان از جنس آتش است.

۵) غذای جهنمی ها چیست ؟

^۱ - ملک / ۷ .

^۲ - واقعه / ۴۴-۴۳ .

^۳ - حج / ۱۹ .

" إِنْ شَجَرَةُ الرَّقُومِ طَعَامُ الْأَثِيمِ كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ كَغَلِي الْحَمِيمِ " ^۱

قطعاً درخت زقوم غذای گنه کاران است مثل مس گداخته که می جوشد در شکمها مثل جوشیدن آب سوزان .
غذای دیگری هم هست ؟

" لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ " ^۲

نیست طعامی برای ایشان مگر خار خشک ، تلخ و بدبو.

۶) آیا این غذاها سیر می کند ؟

" لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي جُوعٌ " ^۳: چاق نمی کند و گرسنگی را هم برطرف نمی کند .

۷) در دنیا اگر کسی بسوزد یکدفعه می سوزد و می میرد . آیا در جهنم مرگی که با آن راحت شوند هست ؟

^۱ - دخان / ۴۶-۴۳ .

^۲ - غاشیه / ۶ .

^۳ - غاشیه / ۷ .

"لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا"^۱ : حکم نمی شود بر آنها تا بمیرند. (مرگی در کار نیست)

۸) آیا آتش جهنم از یکطرف می سوزاند؟

"إِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ"^۲ : جهنم کافران را احاطه کرده است.

۹) آیا آتش جهنم خاموش هم می شود؟

"كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا"^۳ : هر زمان خاموش شود برشعله تازه آنها اضافه می کنیم.

۱۰) آیا سوزش تمام می شود؟

^۱ - فاطر / ۳۶.

^۲ - توبه / ۴۹.

^۳ - اسراء / ۹۷.

" إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا نُصَلِّيهِمْ نَارًا كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا

لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ "

کسانی که کافر شدند می کشانیم آنها را به سوی جهنم هر موقع کنده شود پوستشان ، تبدیل به می کنیم

برای آنها پوستی غیر از پوست اول برای این که بچشند عذاب را .

علت تبدیل این پوستها این است که بعد از کنده شدن پوست ، انسان گنهگار دیگر سوزش را احساس نمی کند و

بهمین خاطر خداوند پوست دیگری را جایگزین می کند .

نوع دیگری از روش منظومه ای

در این روش هنگام تفسیر یک آیه بحث را روی یک موضوع خاص برده و پس از بررسی آن موضوع در آیات

مختلف ، در انتها به تفسیر آن موضوع در آیه مورد بحث می پردازیم.

اصول روش :

۱. انتخاب آیه .

۲. انتخاب یک موضوع از آیه .

۳. بررسی آن موضوع در آیات مختلف .

۴. بازگشت به آیه

نمونه: " كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرُوا أُولَٰئِكَ الْأَبَاب " ^۱

می دانید قرآن چه کتابی است ؟ کتابی است که نازل کردیم ما این کتاب را به سوی تو که مبارک است به خاطر این که تدبّر کنند در آیات این کتاب و برای این که صاحبان خرد متذکر شوند.

می توان در ذیل آیه شریفه روی کلمه " مبارک " بحث کرد . یکی از ویژگیهایی که خداوند برای قرآن در اینجا بیان کرده مبارک است .

معنای " مبارک " : مفردات راغب ؛ برکت یعنی ثبوت خیر خدایی در یک چیز . مبارک یعنی چیزی که در آن فایده ثابت است (ثبوت فایده)

سؤال : خداوند به چه چیزهایی مبارک اطلاق کرده است ؟

۱. خدای مبارک : " تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ ... " ^۱

(زوال ناپذیر و پر برکت) مبارک است آن کسی که نازل کرد قرآن را بر بنده خودش .

۲. آب مبارک (باران): " وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا ... " ^۱

نازل کردیم ما از آسمان آبی را که مبارک است

۳. زمین مبارک: " وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْهُ مُنْزِلًا مُبَارَكًا ... " ^۲

«مُنْزَل: اسم مکان ، مصدر میمی (فرود آورد مرا فرود آوردنی مبارک)»

خدایا مرا فرود آورد در سرزمینی که مبارک باشد .

^۱ - ق / ۹ .

^۲ - مؤمنون / ۲۹ .

"وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ"^۱

ما حضرت ابراهیم و لوط را در زمینی قرار دادیم که برکت دادیم آن را برای همه عالم .

"سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا

حَوْلَهُ " ۲

پاک و منزّه است خدایی که سیر داد بنده اش را در یک شبی از مسجد الحرام به مسجد الاقصای که پر برکت

قرار دادیم اطراف آن مسجد را .

^۱ - انبیاء / ۷۱ .

^۲ - اسراء / ۱ .

۴. خانه مبارک (کعبه) : " إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا " ^۱

اولین خانه ای که خداوند تبارک و تعالی برای نیایش مردم قرار داد همان خانه ای است که در مکه است و این

خانه مبارک است .

۵. انسان مبارک (حضرت عیسی): " وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ ... " ^۲

خداوند مرا مبارک قرار داده هر جایی که باشم .

همه چیز مبارکش خوب است اگر زمین است مبارکش خوب است ، اگر آب است ، اگر خانه است ، اگر انسان است

^۱ - آل عمران / ۹۶ .

^۲ - مریم / ۳۱ .

مبارکش خوب است. قرآن هم که یکی از ویژگیهایش مبارک است ارزشش به مبارک بودنش می باشد. همه انسانها می توانند به گونه ای زندگی کنند که مبارک باشند .

راه کسب برکت (ایمان و تقوی) " وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ .. " ^۱

اگر سرزمین های مختلف ایمان بیاورند و از خدا ترسند می گشاییم بر آنها برکاتی از آسمانها و زمین .

۶. کتاب مبارک (قرآن) : " كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ " « آیه مورد بحث »

نمونه :

مقدمه : " وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا " ^۲

^۱ - اعراف / ۹۶ .

^۲ - اسراء / ۱۱ .

گاهی انسان به شرّ خود یعنی برعلیه خود دعا می کند همان طور که به نفع خود دعا می کند به خاطر خصوصیت شتاب زدگی که دارد .

" رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ ... " ^۱

خدایا من به تو پناه می برم از این که درخواست می کنم چیزی را که نیست برای من به آن چیز علم ...

یعنی خدایا من به تو پناه می برم که چیزی را جاهلانه از تو درخواست کنم (که به ضرر من باشد .) چرا که به آن

علم ندارم . اگر این گونه است که انسان گاهی دعا می کند برعلیه خود ، اگر این گونه است که انسان ممکن است

گاهی درخواستش جاهلانه باشد، پس چه دعایی بکنیم که یقین پیدا کنیم برعلیه مان نیست ؟ بهترین دعاها ، دعاهای

قرآنی است و دعاهایی که از ائمه علیهم السلام به ما رسیده است .

دعاهای قرآنی :

(۱) دعاهای شخصی

الف (دعا برای عدم مؤاخذه و بخشش.

"رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا..."^۱

ب) دعا برای صبر، ثبات قدم و پیروزی بر کفار.

"رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصِرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ" ^۲

(خیلی ها مؤمن بودند ولی مؤمن از دنیا نرفتند .)

^۱ - بقره / ۲۸۶.

^۲ - بقره / ۲۵۰.

ج) عدم انحراف .

" رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا ... " ^۱ : خدایا بعد از هدایت ما را منحرف نفرما .

د) داخل شدن در بین بندگان صالح .

" ...أَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ " ^۲

ه) ملحق شدن به صالحین و به جا گذاشتن نام نیک و وارث بهشت شدن .

" وَاجْعَلْ لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ... " ^۳

^۱ - آل عمران / ۸ .

^۲ - نمل / ۱۹ .

^۳ - شعراء / ۸۷-۸۴ .

خدایا از من نیکی در بین انسانها قرار بده و مرا از وارثان بهشت پر نعمت قرار بده .

(و) همسر و فرزندان پاک

" رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ ... " ^۱

خدایا از همسران و فرزندان ما نور چشم قرار بده ...

" رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ... " ^۲

خدایا بده به من از ناحیه خودت یک نسل پاکیزه ای را ...

در ادامه دعاهای شخصی به نیازها می رسیم .

^۱ - فرقان / ۷۴ .

^۲ - آل عمران / ۳۸ .

۱. علم : " رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا " ^۱ : خدایا بر علم من بیافزا. (زِدْنِي : _۲مفعولی ؛ «ی» و «علمًا»)

۲. حکمت : " رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا "

*نکته : قرآن در جایی که از شخصی نقل قول می کند اگر خداوند آن حرف را قبول نداشته باشد صد در صد بعد

از آن می گوید که حرفش صحیح نیست یعنی به گونه ای آن را رد می کند ، ولی اگر نقل قولی از هر کسی در قرآن

وجود داشت و خداوند آن را رد نکرد یعنی آن را قبول دارد و این یعنی شما هر کدام از این دعاهایی را که از انبیاء

مختلف ، از افراد مختلف آمده و خداوند رد نکرده ، می توانید برای خودتان داشته باشید .

۳. حکومت : (برای خدمت به خلق)

" قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي ... " ^۱

دعای حضرت سلیمان علیه السلام : خدایا به من ملک و حکومتی بده که که سزاوار نیست برای احدی بعد از

من ...

۴. شرح صدر (برای دعوت مردم نیاز به زبان گویاست .)

" رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي ... " ^۲

خدایا به من شرح صدر بده ، کارهایم را آسان کن و بازکن گره را از زبانم .

^۱ - ص / ۳۵ .

^۲ - طه / ۲۸-۲۵ .

۵. اقامه نماز (نه اینکه فقط نماز خوان باشم . بعضی از مفسرین گفته اند اقامه صلوٰه یعنی : از معنا و حرکات

نماز بیرون بیایی و به حقیقت نماز برسی و بعضی گفته اند یعنی نه تنها خودت نماز خوان باشی ، دیگران را هم به نماز

دعوت کنی) دعای حضرت ابراهیم علیه السلام :

" رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي ... "^۱ : خدایا مرا و فرزندان مرا اقامه کننده صلوٰه قرار بده ..

۶. شکر نعمت

" ... رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ ... "^۲

پروردگارا به من الهام کن (توفیق بده)

^۱ - ابراهیم / ۴۰ .

^۲ - نمل / ۱۹ .

(۲) دعا برای دیگران

الف (دعا برای پدر و مادر: " ... قُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا " ^۱

" ... رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ ... " ^۲

ب) برادر: " ... رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ " ^۳

دعای حضرت موسی علیه السلام : خدایا مرا ببخش . برادرم را ببخش و ما را در رحمتت داخل فرما ...

^۱ - اِسرَاء / ۲۴ .

^۲ - اِبْرَاهِيمَ / ۴۱ .

^۳ - اَعْرَاف / ۱۵۱ .

(د) تمام مهمانان و مؤمنین: "رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ" ^۱

(و) دعا برای توبه کاران: "... فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ" ^۲

(ملائکه دعا می کنند:) ... پس کسانی را که توبه کرده و راه تو را پیروی می کنند، بیامرزد.

(ه) دعا برای رفع کدورت (در بین خود و مؤمنین)

"... رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ ..." ^۳

(ی) دعا برای هدایت گمراهان

^۱ - نوح / ۲۸.

^۲ - غافر / ۷.

^۳ - حشر / ۱۰.

" **وَاعْفِرْ لِرَبِّیْ اِنَّهٗ كَانَ مِنَ الضَّالِّیْنَ** " ^۱ : و پدرم (عمویم) را ببامرز كه او از گمراهان بود.

(۳) دعا برای مسكن

الف) برای با برکت بودن (حضرت نوح علیه السلام وقتی در کشتی قرار گرفتند و طوفان شد ، حضرت دعا

کردند خدایا مرا در جایی فرود بیاور كه با برکت باشد .)

" ... قُلْ رَبِّ اَفْرِغْ عَلٰی مُنْزِلًا مُّبَارَكًا ... " ^۲

اگر «مُنْزِل» را اسم مكان بگیریم.

ب) با امنیت باشد . " رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا ءَامِنًا ... " ^۳

^۱ - شعرا / ۸۶ .

^۲ - مؤمنون / ۲۹ .

^۳ - بقره / ۱۲۶ .

ج) نبودن در بین قوم ظالم: " رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ " ^۱

(۴) دعا‌های بی فایده

الف) دعا و درخواست بازگشت

" قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ " ^۲

ب) دعای منافقین برای بازگشت

" رَبِّ لَوْ لَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ " ^۳

^۱ - مؤمنون / ۹۴.

^۲ - مؤمنون / ۹۹.

^۳ - منافقون / ۱۰.

نمونه:

زن در قرآن :

(۱) عدم تفاوت (تساوی) بین زن و مرد

اشارات قرآن :

الف) به صورت اجمال:

" إِنْ أَكْرَمَكُمُ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ ^۱ " : بهترین شما با تقواترین شماست .

ب) تصریح :

۱. تساوی در آفرینش

" خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ فِيهَا زَوْجَهَا .. " ^۱

ای مردم همه شما را خداوند از یک نفس خلق کرد . از همان نفس واحده همسرش را خلق کرد .

" ... أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا ... " ^۲ : خداوند خلق کرد از جنس خودتان همسرانی را .

۲. تساوی در هدر ندادن اعمال

" أَلَمْ يَكُنْ لَهُ الْاِتِّبَاعُ كُلٌّ مِمَّنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حِسَابٌ لِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَأَنَّهُمْ لَمَّا كَانُوا فِي أَعْيُنِنَا قَدْ كُنَّا خَائِفِينَ لَهُمْ ... " ^۳ : ضایع نمیکنم عمل هرکسی از شما که عمل

کند، مرد باشد یا زن...

۳. تساوی در بزرگی روح

^۱ - نساء / ۱ .

^۲ - روم / ۲۱ .

^۳ - آل عمران / ۱۹۵ .

" مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً .. " ^۱

هرکسی که عمل صالح انجام دهد از مرد یا زن و او ایمان داشته باشد ، به او حیات طیبه خواهیم داد.

۴. تساوی در پاداش و ثواب

" إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ ... أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا " ^۲

(۲) دفاع از زن و حقوق زنان

الف (دفاع از شخصیت زن

" وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ " ^۳

روز قیامت هنگامی است که از دختران زنده به گور شده سؤال می شود چرا اینها کشته شدند .

^۱ - نحل / ۹۷ .

^۲ - احزاب / ۳۵ .

^۳ - تکویر / ۹-۸ .

ب) ارث بردن ظالمانه از زنان ممنوع (در زمان پیامبر بعضی از زنها ظاهر زیبایی نداشتند ، انسانهای نادان با اینها ازدواج می کردند ولی کاری به آنها نداشتند و فقط به خاطر ثروتشان با آنها ازدواج می کردند ومنتظر بودند که آنها بمیرند و ارثشان به اینها برسد .)

" لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرْهًا " ^۱ : حلال نیست بر شما که این گونه با اجبار از زنها ارث ببرید .

ج) دفاع از فعالیت سیاسی زنان

" يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا فَبَايِعْهُنَّ

وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ " ^۲

^۱ - نساء / ۱۹ .

^۲ - ممتحنه / ۱۲ .

ای پیامبر وقتی زنهای مؤمن نزد تو آمدند با تو بیعت کردند که به خدا شرک نورزند ، دزدی نکنند ، عمل زشت انجام ندهند و فرزندانشان را نکشند تو هم با آنها بیعت کن و برایشان از درگاه خدا استغفار کن .

(۳) بیان وظایف زنان (اصل وظیفه به انسان شخصیت می دهد .)

الف) " فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ ... وَقُلْنَ قَوْلًا مَّعْرُوفًا " ^۱

پس به گونه ای هوس انگیز سخن نگوئید ... و سخن شایسته بگوئید .

ب) " وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى ... " ^۲

و در خانه های خود بمانید و همچون دوران جاهلیت نخستین خود نمایی نکنید .

^۱ - احزاب / ۳۲ .

^۲ - احزاب / ۳۳ .

ج) " وَيُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مَنَ جَلَائِيَهُنَّ ... " ^۱

نزدیک بیاورند بر خودشان چادرهایشان را بر روی گریبان هایشان .

د) " وَلَيَضْرِبَنَّ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ .. " ^۲

باید ببندازند روسری هایشان را بر روی گریبان هایشان .

۴) معرفی زنان نمونه (برای مرد و زن مسلمان)

الف) " وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَاتِ فِرْعَوْنَ ... " ^۳ (آسیه همسر فرعون)

^۱ - احزاب / ۵۹ .

^۲ - نور / ۳۱ .

^۳ - تحریم / ۱۱ .

و خداوند برای مؤمنان ، به همسر فرعون مثل زده است .

ب) "وَهَرِيمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رَوْحِنَا" ^۱ (حضرت مریم علیها سلام)

و همچنین به مریم دختر عمران که دامن خود را پاک نگه داشت و ما از روح خود در آن دمیدیم .

نمونه:

"إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ" ^۲: قطعاً آن قرآن کریمی است .

یکی از ویژگیهایی که خداوند برای قرآن در این جا بیان کرده کریم است .

توصیف قرآن به کریم اشاره به زیباییهای ظاهری قرآن از نظر فصاحت و بلاغت ، الفاظ و جمله ها وهم

^۱ - تحریم / ۱۲ .

^۲ - واقع / ۷۷ .

اشاره به محتوای جالب آن است چرا که از سوی خدایی نازل شده که مبدأ و منشأ هر کمال و جمال و خوبی و زیبایی است.^۱

در تفسیر المیزان آمده است : قرآن به طور مطلق کریم و محترم است . هم نزد خدا کریم و عزیز است و هم بدین جهت کریم است که صفاتی پسندیده دارد ، و هم بدین جهت که سود رسان برای خلق است ، سودی که هیچ چیز جای آن را نمی گیرد ، چون مشتمل بر اصول معارفی است که سعادت دنیا و آخرت بشر را تضمین می کند .

معنای کریم

لغوی : شرافت ، سخاوت،^۲ نفیس ، عزیز^۳ .

^۱ - تفسیر نمونه : ج۳؛ ص ۲۶۷ .

^۲ - قاموس .

^۳ - اقرب الموارد .

اصطلاحی : در مفردات ذیل ماده کرم آمده است: لفظ کرم چون صفت خدای عزوجل قرار می گیرد نامی از احسان و انعام های روشن اومی شود ؛ چون صفت انسانی قرار گیرد اسم می شود برای اخلاق و افعال پسندیده که به وسیله عمل ظاهری جلوه می کند، البته کسی را کریم نمی گویند مگر وقتی که عمل حاکی کرامت نفسش از او سر بزند و نیز هر چیزی را که در نوع خودش شرافتی داشته باشد آن را هم کریم می گویند .

در کتاب «کرامت در قرآن» آیه الله جوادی آملی کریم این چنین معنا شده است : موجودی که کمال لایق خود را داراست و از هر نقص و عیبی منزّه است .^۱

سؤال : خداوند در قرآن به چه چیزهایی کریم اطلاق کرده است ؟

^۱ - کرامت در قرآن : ص ۲۳۰.

۱. خدای کریم

" فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ " ^۱: پروردگار من غنی و کریم است .

" يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ " ^۲

ای انسان چه چیز تو را در برابر پروردگار کریمت مغرور ساخته است ؟

۲. زوج کریم :

" أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ " ^۳

^۱ - نمل / ۴۰ .

^۲ - انفطار / ۶ .

^۳ - شعرا / ۷ .

آیا آنان به زمین نگاه نکردند که چه قدر از انواع گیاهان پرارزش در آن رویانندیم؟!

"... فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ"^۱

و به وسیله آن در روی زمین انواع گوناگونی ازجفتهای گیاهان پر ارزش رویانندیم .

۳. رزق کریم

"وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ"^۲: و برای آنها آمرزش و روزی بی نقص وعیب است .

۴. مقام کریم

"وَزُورُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ"^۳: و زراعتها و قصرهای زیبا و گران قیمت .

^۱ - لقمان / ۱۰ .

^۲ - انفال / ۴ ؛ انفال / ۷۴ ؛ حج / ۵۰ ؛ نور / ۲۶ ؛ احزاب / ۳۱ ؛ سبأ / ۴ .

^۳ - دخان / ۲۶ .

" وَكَفُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ^۱ : واز گنجها و قصرهای مجلل .

۵. اجر کریم

" وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ^۲ : و برای آنها پاداش پر ارزشی فراهم ساخته است .

" ... فَبَشِّرُهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ^۳ : چنین کسی را به آمرزش و پاداشی بشارت ده .

" ... وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ^۴ : و برای او پاداش پرارزشی است .

^۱ - شعرا / ۵۸ .

^۲ - احزاب / ۴۴ .

^۳ - یس / ۱۱ .

^۴ - حدید / ۱۱ .

۶. عرش کریم

" وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ " ^۱: و او پروردگار عرش کریم است .

۷. قول کریم

" وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا " ^۲: و گفتار لطیف و سنجیده و بزرگوارانه به آنها بگو .

۸. کتاب کریم

" ... إِنْشَى الْقِسَى إِلَى كِتَابٍ كَرِيمِ " ^۳: نامه پرارزشی به سوی من افکنده شده است .

^۱ - مؤمنون / ۱۱۶ .

^۲ - اسراء / ۲۳ .

^۳ - نمل / ۲۹ .

۹. فرشته کریم

" إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ^۱ : کلام فرستاده بزرگواری است (جبرئیل امین)

۱۰. رسول کریم

" ... وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ^۲ : ورسول بزرگواری به سراغشان آمد. (موسی بن عمران)

" ... إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ^۳ : که این قرآن گفتار رسول بزرگواری است. (پیامبر اکرم)

سؤال : آیا انسان هم کریم است ؟

^۱ - تکویر / ۱۹.

^۲ - دخان / ۱۷.

^۳ - حاقه / ۴۰.

خداوند سبحان ، انسان را به عنوان نوع ، کریم معرفی کرد. فرمود : **"وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ..."** یعنی نوع

انسان ، فی نفسه ، کریم خلق شده و شایستگی کرامت زاید را هم دارد .

همه چیز کریمش خوب است ، روزی ،أجر، سخن ، نامه ، کریمشان خوب است . همه انسانها می توانند به گونه

ای زندگی کنند که کریم باشند .

راه کسب کرامت :

خدای سبحان ، تقوا را به عنوان معیاری ثابت و زوال ناپذیر معرفی نموده است و فرمود :

"... إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَى" : گرامی ترین شما نزد خدا باتقواترین شماست .

پس مدار کرامت نزد خدای متعال ، تقواست و انسان باتقوا ، کریم است . هرچه تقوا بیشتر باشد ، کرامت هم نزد خدا بیشتر است و چون خدا حق است و ثابت ، آنچه که نزد اوست زوال ناپذیر است . لذا این معیار کرامت ، امری ثابت و حق است یعنی خرافی نیست و ثانیاً ثابت و پایدار است یعنی نسبی نیست .^۱

۱۱. قرآن کریم

" إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ " ^۲

خداوند می فرماید: قرآن کتابی است که یعنی برنامه آموزنده این کتاب ، آشنایی انسانها به وصف کرامت است
یعنی تا می توانید از برنامه کرامت قرآن استفاده کنید .

^۱ - کرامت در قرآن / آیه الله جوادی آملی / ص ۲۲۸ .

^۲ - واقعه / ۷۷ .

خدای سبحان که مبدأ تنزیل قرآن است اَکرم است " **إِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ** " ^۱، یعنی دارای صفت کرامت

است و همین خدایی که کریم است معلم انسانهاست و برنامه خود را به دست سفرای کریم داده " **بِأَيِّدِي سَفَرَةٍ**

كِرَامٍ بَرَرَةٍ " ^۲ یعنی این فرشتگان که حاملان پیام و مسیر وحی هستند کریمند یعنی وحی الهی از مجرای کرامت

عبور کرده و به انسان رسیده است و در بین راه هیچگونه آسیبی ندیده است . زیرا سفرای وحی گذشته از کرامت

دارای وصف ممتاز امانت اند . پس خدای اَکرم مبدأ قرآن است ، خود قرآن نیز کتابی کریم است ، مسیری هم که این

کتاب از آن می گذرد معبر کرامت است و انسان کاملی که این کتاب را تحویل گرفته تا معلم انسان باشد و معارف

^۱ - علق / ۳ .

^۲ - عبس / ۱۶-۱۵ .

آن را به بشر بیاموزد ، او هم کریم است . " إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ " ^۱ . بنابراین همه مبادی و علل و لوازمی که در متن یا حاشیه این کتاب قرار دارند، همراه با کرامت اند و این خود شاهد قطعی است بر این که خدای سبحان می خواهد انسانها را همانند فرشته ها به مقام والای کرامت برساند ، لذا برنامه انبیاء تکریم انسانهاست و نشانه اش آن است که پیامبر فرمود: « إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ » ^۲ . من مبعوث شدم تا راه انبیاء پیشین را تتمیم کنم . آنها آمدند و انسان را با کرامت آشنا کردند و چون دین من کامل و تام است ، بلکه اتم و اکمل ادیان است پس کار من هم تتمیم مکارم اخلاقی است . ^۳

^۱ - حاقه / ۴۰ .

^۲ - بحار الانوار / ج ۱۶ / ص ۲۱۰ .

^۳ - کرامت در قرآن / آیه الله جوادی آملی / ص ۴۵-۴۴ .